DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 1

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 1)

1. Bir ilçede yaşayan Defne, evinin bahçesine kurduğu basit hava gözlem istasyonunda mayıs ayının bir cumartesi günü dört farklı saatte ölçüm yapmış ve gözlemlerini aşağıdaki tabloya işlemiştir (kurgusal veri).

Saat	Hava basıncı (hPa)	Sıcaklık (°C)	Bağıl nem (%)	Rüzgâr	Gökyüzü
08.00	1018	14	55	Hafif, güney	Açık
11.00	1013	19	63	Orta, güneybatı	Yer yer beyaz kümülüs bulutları
14.00	1007	22	78	Kuvvetli, güneybatı	Batıda yükselen koyu, kule biçimli bulutlar
16.00	1003	17	91	Kuvvetli, ani hamleli	Kapalı; uzaktan gök gürültüsü duyuluyor

1.1. Defne'nin ölçümlerine dayanarak ilçede akşam saatlerinde nasıl bir hava beklendiğini tahmin ediniz. Tahmininizi tablodaki **iki** değişimle gerekçelendiriniz.

1.2. Aynı akşam ilçede aşağıdaki üç durum yaşanacaktır. Tahmin ettiğiniz havanın her durum üzerindeki **bir** olası etkisini ve bu etkiye karşı alınabilecek **bir** önlemi yazınız.

- I. Hasat zamanı gelmiş kiraz bahçesinin sahibi, meyvelerin ertesi gün toplanmasını planlamaktadır.
- II. Baraj gölünde sandal kiralayan bir işletme, akşam için on iki sandallık grup rezervasyonu almıştır.
- III. Mahallede her cumartesi kurulan açık semt pazarı akşam saatlerine kadar sürecektir.

2. Bir öğrenci, kış tatilinde Norveç'in kuzey kıyılarına yaptığı yolculukta tuttuğu notları şöyle sıralamıştır.

- I. Kutup dairesinin kuzeyinde olmamıza rağmen limanların suyu donmamıştı. Rehber, bunu kıyı boyunca güneybatıdan gelen ılık okyanus akıntısına bağladı.
- II. Batıdan gelen nemli hava, kıyıya paralel uzanan sıradağlara çarpıp yükseliyor; dağların denize bakan yamaçları yılın büyük bölümünde yağış alıyordu.
- III. Zirveleri kaplayan buz alanları ve kalın kar örtüsü, gelen güneş ışınlarının büyük kısmını geri yansıtıyordu.
- IV. Fiyort yamaçlarındaki iğne yapraklı ormanlar, terleme yoluyla havaya nem veriyor ve karbondioksiti bünyesinde tutuyordu.
- V. Akşam saatlerinde batıdan sokulan bir alçak basınç sistemi, rüzgârı hızlandırdı ve sulu kar yağışına yol açtı.

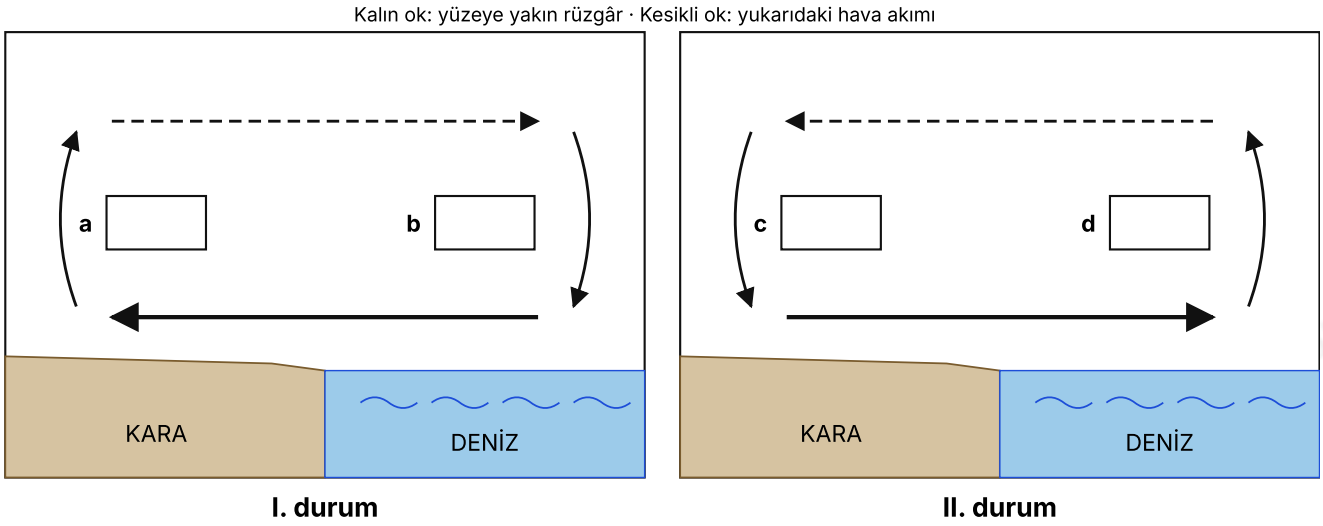
2.1. Notlardaki her durumun iklim sisteminin hangi **bileşeniyle** doğrudan ilgili olduğunu aşağıdaki tabloya yazınız.

Not	I	II	III	IV	V
Bileşen					

2.2. Öğrenci, aynı sıradağların doğusunda kalan İsveç topraklarının batı yamaçlara göre çok daha az yağış aldığını öğrenmiştir. Bu farkı iklim sisteminin bileşenleri ve **değişkenleri** arasındaki ilişkiyle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3. Ege kıyısındaki bir kasabada (kurgusal) yelken kulübü, yaz aylarında rüzgârın gün içinde yön değiştirdiğini fark etmiş ve antrenman saatlerini buna göre düzenlemiştir. Kulübün gözlemleri Şekil 1'de iki durum olarak gösterilmiştir.

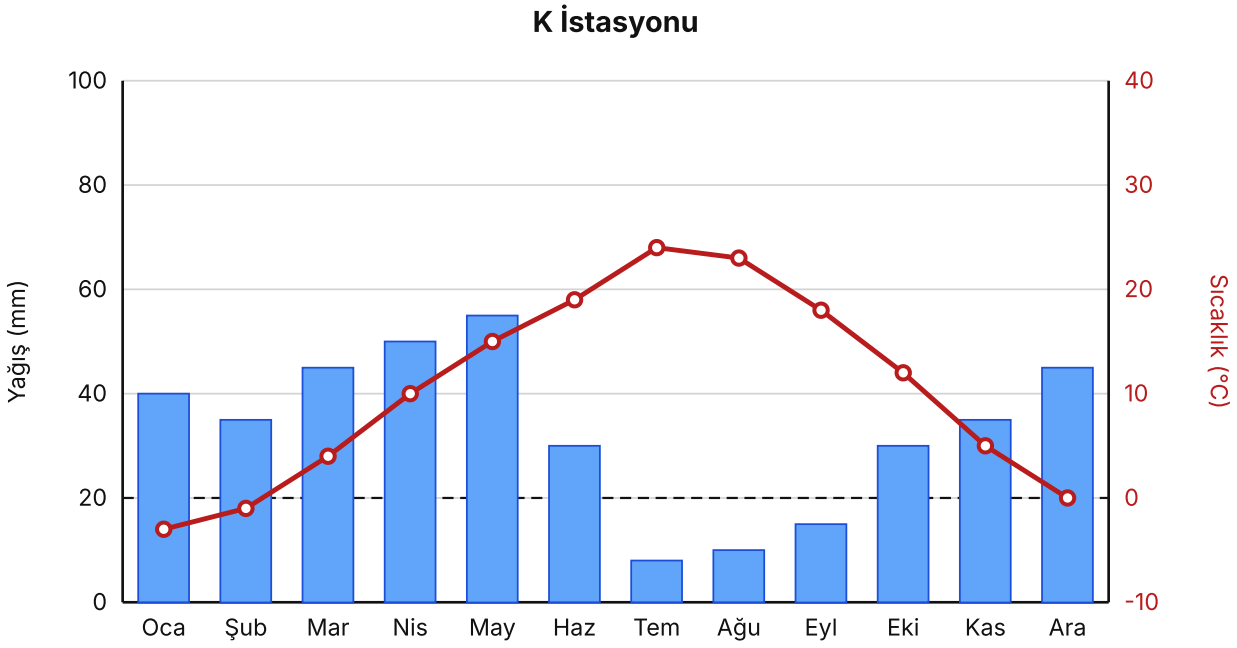

Şekil 1. Kıyıda gün içinde yön değiştiren yerel rüzgârlar

3.1. Şekildeki I. ve II. durumlardan hangisinin gündüz, hangisinin gece yaşandığını belirleyiniz. a, b, c ve d kutularına alçak basınç (AB) ya da yüksek basınç (YB) yazınız. Bu rüzgârların oluşumunu sıcaklık, hava basıncı ve rüzgâr arasındaki ilişkiyle açıklayınız.

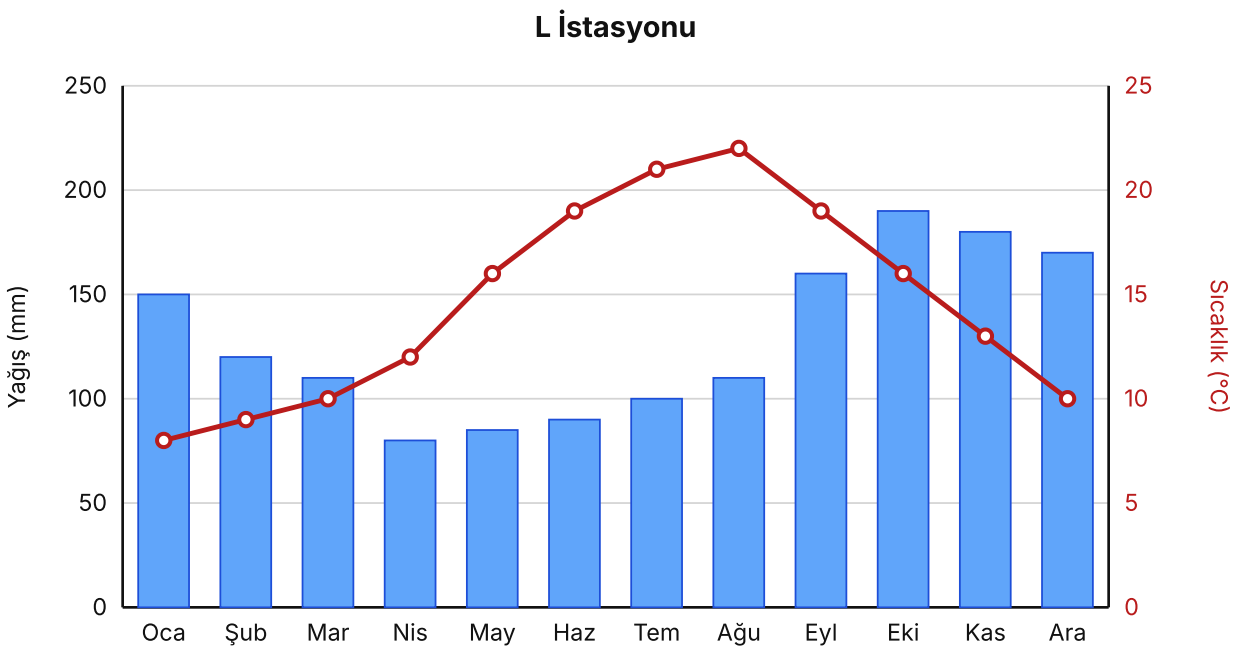
3.2. Kulüp üyeleri, yaz öğleden sonralarında kasabanın arkasındaki dağ yamaçlarında beyaz kümülüs bulutlarının oluştuğunu, sabah saatlerinde ise gökyüzünün açık olduğunu gözlemlemiştir. Bu bulutların oluşumunu **nemlilik** değişkeniyle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Şekil 2 ve Şekil 3'te kuzey yarım kürede yer alan iki meteoroloji istasyonunun (kurgusal) uzun yıllık ortalamalarla çizilmiş iklim grafikleri verilmiştir.

Şekil 2. K İstasyonunun iklim grafiği

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 3. L İstasyonunun iklim grafiği

4.1. Grafiklerden yararlanarak aşağıdaki karşılaştırma tablosunu hazırlayınız.

Özellik	K İstasyonu	L İstasyonu
En sıcak ay		
En soğuk ay		
Yaklaşık yıllık sıcaklık farkı (°C)		
En çok yağış alan mevsim		

4.2. K ve L istasyonlarında görülen iklim türlerini yazınız. Her birini grafikteki **iki** özellikle gerekçelendiriniz.

5. Doğu Anadolu'da bir dağın eteğinde kurulmuş bir köyün (kurgusal) muhtarlığı, köyün yaşlılarının anlattıklarını ve ölçüm kayıtlarını bir araya getirerek aşağıdaki tabloyu hazırlamıştır.

Gözlem	1985	2005	2025
Dağdaki küçük buzulun alanı (km²)	3,1	2,3	1,4
Köyde karın yerde kaldığı gün sayısı	112	90	64
Köy çevresinde ilk elma çiçeklerinin açtığı tarih	14 Mayıs	6 Mayıs	27 Nisan
Sürülerin yaylaya çıkarıldığı tarih	18 Haziran	8 Haziran	29 Mayıs

5.1. Tablodan yararlanarak iklim sisteminde yaşanan **iki** değişimi yazınız. Köy yaşamında bu sürede değişmeden devam eden (süreklilik gösteren) **bir** durumu belirtiniz.

5.2. Aşağıdaki etkenleri iklim değişikliğine yol açan **doğal faktörler** ve **insan faaliyetleri** olarak sınıflandırınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- I. Kömürle çalışan termik santrallerin sayısının artması
- II. Volkanik patlamalarla atmosfere büyük miktarda kül ve gaz yayılması
- III. Dünya'nın eksen eğikliğinin binlerce yıllık süreçte değişmesi
- IV. Orman alanlarının tarla açmak amacıyla yakılması
- V. Kara yolu taşımacılığında taşıt sayısının hızla artması
- VI. Levha hareketleriyle kıtaların konumunun milyonlarca yılda değişmesi

Doğal faktörler	İnsan faaliyetleri

5.3. Tablodaki değişimlerin sürmesi hâlinde köy halkının yaşamında ortaya çıkabilecek **iki** sorunu tahmin ederek yazınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	COĞ.9.3.1. Hava olaylarının günlük hayata etkisini gözleme dayalı tahmin edebilme	KB2.11. Gözleme Dayalı Tahmin Etme
2	COĞ.9.3.2. İklim sisteminin bileşen ve değişkenlerini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
3	COĞ.9.3.2. İklim sisteminin bileşen ve değişkenlerini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
4	COĞ.9.3.3. Türkiye ve dünyadaki farklı iklim türlerine sahip yerlerin iklim verilerini kullanarak tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlayabilme	SBAB11.2. Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Hazırlama
5	COĞ.9.3.4. İklim sistemi ve sürecinde meydana gelen değişiklikleri algılayabilme	SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	Toplam
8	12	10	8	12	8	12	10	8	6	6	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Tahmin (2 puan): akşam saatlerinde gök gürültülü sağanak yağış (kuvvetli rüzgâr, yer yer dolu) beklenir; "fırtına", "sağanak", "şiddetli yağış" ifadeleri kabul edilir. Gerekçe (her biri 3 puan, en fazla 2): hava basıncının sürekli düşmesi (1018 → 1003 hPa; alçak basınç yaklaşıyor); bağıl nemin artması (%55 → %91; hava neme doyuyor); koyu, kule biçimli (kümülonimbus) bulutların gelişmesi ve gökyüzünün kapanması; rüzgârın kuvvetlenip ani hamleli esmesi; öğleden sonra sıcaklığın birden düşmesi (22 → 17 °C); gök gürültüsünün duyulması. **KISMİ PUAN:** Tahmin doğru, gerekçe değer belirtmeden yazılırsa ("basınç değişti") her gerekçe 1 puan. Gerekçesiz doğru tahmin 2 puan. **SIFIR PUAN:** Açık ve güneşli hava tahmini, boş ya da tabloyla ilişkisiz cevap.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.2. TAM PUAN (12 PUAN)

Her durum 4 puan (etki 2 + önlem 2).

- I. Etki: dolu ve sağanak kirazları yarar, döker; yağmur suyu meyvede çatlamaya yol açar; ıslak dallarda hasat zorlaşır. Önlem: olgun meyveleri akşamdan önce toplamak; dolu ağı / örtü germek; hasadı havanın açılmasına ertelemek.
- II. Etki: kuvvetli rüzgâr ve dalga sandalların devrilme ya da sürüklenme riskini artırır; yıldırım tehlikesi. Önlem: rezervasyonu iptal etmek ya da ertelemek; sandalları kıyıya çekip bağlamak; can yeleği ve kıyı gözetimi.
- III. Etki: tezgâh ve tentelerin rüzgârla devrilmesi, ürünlerin ıslanması; müşteri azalması nedeniyle esnafın gelir kaybı; yağışla yolların su basması. Önlem: pazarı erken kapatmak; tenteleri sağlamlaştırmak; ürünleri kapalı alana taşımak; belediyenin uyarı yapması. **KISMİ PUAN:** Yalnız etki ya da yalnız önlem yazılan her durum 2 puan; havayla ilişkilendirilmeyen genel önlem ("dikkatli olunmalı") 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş, tahmin edilen havayla ilgisiz etki ve önlemler.

2.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Her doğru eşleştirme 2 puan: I → hidrosfer (su küre; okyanus akıntısı); II → litosfer (taş küre; sıradağlar); III → kriyosfer (buzul küre; buz ve kar örtüsü); IV → biyosfer (canlı küre; ormanlar); V → atmosfer (hava küre; alçak basınç, rüzgâr, yağış). **KISMİ PUAN:** II için "atmosfer" yazılıp dağların etkisi de belirtilirse 1 puan; diğer her doğru eşleştirme 2 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da değişken adlarının (sıcaklık, yağış vb.) bileşen olarak yazılması.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Beklenen öğeler (her biri 2 puan):

- Litosfer–atmosfer ilişkisi: batıdan gelen nemli hava kütlesinin sıradağlara (litosfer) çarparak yamaç boyunca yükselmesi.
- Sıcaklık: yükselen havanın soğuması.
- Nemlilik ve yağış: soğuyan havada su buharının yoğuşması, nemin batı yamaçlarda yağış olarak bırakılması (hidrosferden gelen nem).
- Rüzgârın dağı aşıp doğu yamaçta alçalması; alçalan havanın ısınıp neminin azalması, bu nedenle doğu tarafın "yağış gölgesinde" kalarak az yağış alması. **KISMİ PUAN:** Yalnız "dağlar nemli havayı engeller" gibi ilişki kurmadan genel ifade 2 puan; her doğru ilişki 2 puan. **SIFIR PUAN:** Farkın enlem ya da okyanus akıntısıyla açıklanması, boş cevap.

3.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Durumlar (2 puan): I. durum gündüz (deniz meltemi), II. durum gece (kara meltemi). Kutular (her biri 1 puan, toplam 4): a = AB, b = YB, c = YB, d = AB. Açıklama (6 puan): kara, denize göre gündüz daha çabuk ısınır; ısınan hava genleşip yükselir, kara üzerinde alçak basınç, daha serin deniz üzerinde yüksek basınç oluşur; rüzgâr yüksek basınçtan alçak basınca, denizden karaya eser (3 puan). Gece kara daha çabuk soğur; kara üzerinde yüksek, daha ılık kalan deniz üzerinde alçak basınç oluşur; rüzgâr karadan denize eser (3 puan). **KISMİ PUAN:** Gündüz/gece doğru, açıklamada yalnız "rüzgâr yüksek basınçtan alçak basınca eser" denirse 2 puan; yalnız bir durumun doğru açıklanması 3 puan; her doğru kutu 1 puan. **SIFIR PUAN:** Durumların ters belirlenmesi ve buna bağlı yanlış kutular, boş cevap.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Beklenen öğeler (her biri 2 puan): öğleden sonra esen deniz meltemi denizden buharlaşmayla nemlenmiş havayı karaya taşır; bu hava dağ yamacı boyunca yükselir; yükselen hava soğur ve bağıl nemi artar; hava doyma noktasına ulaşınca su buharı yoğuşarak bulutları oluşturur. Sabah kara meltemi nedeniyle kıyıya nemli hava taşınmadığı ve yükselme zayıf olduğu için gökyüzü açıktır (bu öğe yukarıdakilerden birinin yerine kabul edilir). **KISMİ PUAN:** "Nem yoğuşur, bulut olur" gibi yükselme ve soğumaya değinmeyen açıklama 2 puan; her doğru öğe 2 puan. **SIFIR PUAN:** Bulut oluşumunun yalnız rüzgârla ya da kirlilikle açıklanması, boş cevap.

4.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Her doğru hücre 1,5 puan (sekil2/hesap.json, sekil3/hesap.json):

Özellik	K İstasyonu	L İstasyonu
En sıcak ay	Temmuz (24 °C)	Ağustos (22 °C)
En soğuk ay	Ocak (−3 °C)	Ocak (8 °C)
Yaklaşık yıllık sıcaklık farkı (°C)	27 (24–30 arası kabul)	14 (12–16 arası kabul)
En çok yağış alan mevsim	İlkbahar (150 mm)	Sonbahar (530 mm)

KISMİ PUAN: Her doğru hücre 1,5 puan; L için en sıcak ay "Temmuz–Ağustos" yazılırsa 1 puan; sıcaklık farkı kabul aralığı dışında ama doğru yöntemle (en sıcak − en soğuk) bulunmuşsa 0,5 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da eksenlerin karıştırılması (yağış değerinin sıcaklık olarak okunması).

4.2. TAM PUAN (10 PUAN)

K İstasyonu (5 puan): ılıman karasal (step) iklim (karasal iklim kabul) — 1 puan. Gerekçeler (her biri 2 puan, en fazla 2): kış ayları soğuk, ocak ortalaması 0 °C'nin altında (−3 °C); yıllık sıcaklık farkı büyük (27 °C); yıllık yağış az (yaklaşık 400 mm, hesap: 398 mm); en çok yağış ilkbaharda, yaz kurak (Haziran–Eylül kurak aylar). L İstasyonu (5 puan): okyanusal iklim (Türkiye için Karadeniz iklimi de kabul) — 1 puan. Gerekçeler (her biri 2 puan, en fazla 2): her ay yağış alır, yağış yıla dengeli dağılır (en az 80 mm); yıllık yağış çok fazla (yaklaşık 1.500 mm, hesap: 1.545 mm); kışlar ılık (ocak 8 °C), yazlar serin (en sıcak ay 22 °C); yıllık sıcaklık farkı küçük (14 °C). **KISMİ PUAN:** İklim türü doğru, gerekçe grafikle desteklenmeden yazılırsa her gerekçe 1 puan; iklim türü yanlış, gerekçeler grafikten doğru okunmuşsa her gerekçe 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da iki istasyonun türlerinin karıştırılması.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Değişimler (her biri 3 puan, en fazla 2): buzul alanının küçülmesi (3,1 → 1,4 km²; kriyosferde erime); karın yerde kaldığı gün sayısının azalması (112 → 64 gün); bitkilerin daha erken çiçek açması (14 Mayıs → 27 Nisan; ilkbaharın erken gelmesi); bunların ortak sonucu olarak sıcaklıkların artması (ısınma) da tek değişim olarak kabul edilir. Süreklilik (2 puan): köy halkının her yıl sürüleri yaylaya çıkarmayı (yaylacılık, hayvancılık) sürdürmesi; köyde elma yetiştirilmeye devam edilmesi. **KISMİ PUAN:** Değişim veri belirtilmeden doğru yazılırsa 2 puan; süreklilik yerine değişim yazılırsa 0. **SIFIR PUAN:** Tablo dışı ya da yanlış yönde değişim ("buzul büyümüş"), boş cevap.

5.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Doğal faktörler: II, III, VI. İnsan faaliyetleri: I, IV, V. Her doğru yerleştirme 1 puan. **KISMİ PUAN:** Her doğru yerleştirme 1 puan. **SIFIR PUAN:** Boş ya da tümünün yanlış sütuna yazılması.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.3. TAM PUAN (6 PUAN)

Her biri 3 puan, en fazla 2: buzul ve kar örtüsü azaldığı için yaz aylarında kaynak ve dere sularının azalması, içme ve sulama suyu sıkıntısı; erken çiçeklenen meyve ağaçlarının geç gelen ilkbahar donlarından zarar görmesi; yayla otlaklarının erken kuruyarak hayvancılığın zorlaşması, otlatma süresinin kısalması; kayak, kış turizmi gibi kara bağlı gelirlerin azalması; kuraklık nedeniyle göçün artması. **KISMİ PUAN:** Sorun gerekçesiz ya da çok genel ("iklim bozulur") yazılırsa 1 puan. **SIFIR PUAN:** Tablodaki değişimlerle ilişkisiz sorunlar, boş cevap.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif